Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (шести състав)

10 декември 2015 година*

„Преюдициално запитване — Пространство на свобода, сигурност и правосъдие — Производство по несъстоятелност — Регламент (ЕО) № 1346/2000 — Член 4, параграф 1 — Определяне на приложимия закон — Правна уредба на държава членка, която предвижда задължение за управител на дружество да възстанови сумите, които е платил, след като дружеството е станало неплатежоспособно — Прилагане на тази правна уредба по отношение на дружество, учредено в друга държава членка — Членове 49 ДФЕС и 54 ДФЕС — Ограничение на свободата на установяване — Липса“

По дело C-594/14

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд, Германия) с акт от 2 декември 2014 г., постъпил в Съда на 22 декември 2014 г., в рамките на производство по дело

Simona Kornhaas

срещу

Thomas Dithmar, в качеството на синдик на Kornhaas Montage und Dienstleistung Ltd,

СЪДЪТ (шести състав),

състоящ се от: F. Biltgen, председател на десети състав, изпълняващ функцията на председател на шести състав, M. Berger (докладчик) и S. Rodin, съдии,

генерален адвокат: M. Szpunar,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

— за г-жа Kornhaas, от W. Steinfeld, Rechtsanwalt,

— за адв. Dithmar, от C. Esser, Rechtsanwalt,

— за Европейската комисия, от M. Wilderspin, в качеството на представител,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

* Език на производството: немски.

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 4 от Регламент (ЕО) № 1346/2000 на Съвета от 29 май 2000 година относно производството по несъстоятелност (ОВ L 160, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 1, стр. 143), както и на членове 49 ДФЕС и 54 ДФЕС.

2 Запитването е отправено в рамките на спор между адв. Dithmar, синдик на Kornhaas Montage und Dienstleistung Ltd (наричано по-нататък „дружеството длъжник“), и г-жа Kornhaas относно иск за възстановяване на сумите, които последната е платила в качеството си на управител на дружеството длъжник, след като същото е станало неплатежоспособно.

Правна уредба

Правото на Съюза

3 Член 3 от Регламент № 1346/2000 е озаглавен „Международна компетентност“ и гласи:

„1. Съдилищата на държавата членка, на чиято територия е разположен центърът на основните интереси на длъжника, са компетентни да образуват производство по несъстоятелност. За дружествата и юридическите лица, седалището според устройствения акт се презюмира за център на основните интереси до доказване на противното.

2. Когато центърът на основните интереси на длъжника е разположен на територията на дадена държава членка, съдилищата на друга държава членка са компетентни да образуват производство по несъстоятелност само ако длъжникът притежава предприятие на територията на тази държава членка. Действието на това производство се свежда до имуществото на длъжника, което се намира на територията на последната.

[…]“.

4 Член 4 от посочения регламент е озаглавен „Приложим закон“ и предвижда:

„1. Ако настоящият регламент не предвижда друго, приложимият закон към производството по несъстоятелност и последиците от него е законът на държавата членка, на чиято територия е образувано производството, наричана по-долу „държава на образуване на производството“.

2. Законът на държавата на образуване на производството определя условията на образуването, провеждането и прекратяването на производството по несъстоятелност. Той определя по-специално:

[…]

м) нормите относно нищожността, унищожаемостта или относителната недействителност на правните действия, които увреждат всички кредитори“.

Германското право

5 Член 64, параграфи 1 и 2 от Закона за дружествата с ограничена отговорност (Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung, RGBl. 1898, стр. 846, наричан по-нататък „GmbHG“) в редакцията му, приложима към фактите в главното производство, гласи:

„(1) Когато дружеството стане неплатежоспособно, управителите му са длъжни незабавно и най-късно в срок от три седмици след изпадането в неплатежоспособност да поискат откриване на производство по несъстоятелност. Това по същество важи и за случаите, когато дружеството стане свръхзадължено.

(2) Управителите са длъжни да възстановят на дружеството сумите, които са платили, след като дружеството е станало неплатежоспособно или свръхзадължено. […]“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

6 Адв. Dithmar е синдик на дружеството длъжник в производство по несъстоятелност, открито от Amtsgericht Erfurt (Районен съд, Ерфурт). Дружеството длъжник, чийто управител е г-жа Kornhaas, е вписано като „private company limited by shares“ (наричано по-нататък „Limited“) в търговския регистър на Кардиф (Обединено кралство). В Германия дружеството длъжник има учреден клон, вписан в търговския регистър на Amtsgericht Jena (Районен съд, Йена). Дружеството длъжник извършва дейността си с предмет монтаж на вентилационни инсталации и свързани с него услуги основно в последната държава членка.

7 Като твърди, че дружеството длъжник е неплатежоспособно поне от 1 ноември 2006 г. и че в периода 11 декември 2006 г.—26 февруари 2007 г. г-жа Kornhaas е извършила плащания за негова сметка в размер общо на 110 151,66 EUR, адв. Dithmar предявява иск срещу г-жа Kornhaas за възстановяване на тази сума на основание член 64, параграф 2, първо изречение от GmbHG. Landgericht Erfurt (Областен съд, Ерфурт) уважава иска. Г-жа Kornhaas обжалва решението на Landgericht Erfurt (Областен съд, Ерфурт) пред Oberlandesgericht Jena (Върховен областен съд, Йена), който го потвърждава, като допуска подаването на ревизионна жалба пред Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд).

8 Запитващата юрисдикция счита, че с оглед на германското право предявеният от адв. Dithmar иск е основателен, тъй като целта на член 64, параграф 2, първо изречение от GmbHG по същество е да се предотврати намаляване на масата на несъстоятелността преди откриването на производството по несъстоятелност и да се гарантира попълване на активите в рамките на това производство, за да се осигури справедливо удовлетворяване на кредиторите. Следователно, въпреки че се съдържала в закон, уреждащ отношенията в областта на дружественото право, посочената разпоредба спадала към правната уредба на несъстоятелността и можела да бъде противопоставена на управител на Limited.

9 Запитващата юрисдикция обаче иска да установи дали такава разпоредба е съвместима с правото на Съюза. В това отношение от член 4, параграф 1 от Регламент № 1346/2000 следвало, че приложим за производството по несъстоятелност и за неговите последици е германският закон, който е законът на държавата членка, на чиято територия е открито производството. В германската доктрина обаче се спорило по въпроса дали член 64, параграф 2, първо изречение от GmbHG може да се противопостави на управители на дружества, които са учредени по правото на други държави от Европейския съюз, но чийто център на основни интереси е в Германия.

10 Според запитващата юрисдикция член 64, параграф 2, първо изречение от GmbHG не урежда условията, при които дружество, учредено по правото на друга държава от Съюза, може да разположи административното си седалище в Германия, а единствено правните последици от едно такова решение и от евентуални увреждащи действия на управителите му. Свободата на установяване следователно не била нарушена.

11 Евентуалното ограничение на свободата на установяване, до което можело да доведе прилагането на член 64, параграф 2, първо изречение от GmbHG, при всички обстоятелства би било обосновано, тъй като се налагало по недскриминционен начин, отговаряло на императивно съображение от общ интерес, а именно защита на кредиторите, можело да гарантира запазването или попълването на масата на несъстоятелността и не надхвърляло необходимото за постигането на тази цел.

12 При все това обаче запитващата юрисдикция отбелязва, че практиката на Съда и по-специално решения Überseering (C-208/00, EU:C:2002:632) и Inspire Art (C-167/01, EU:C:2003:512) биха могли да се тълкуват и в смисъл, че с оглед на свободата на установяване вътрешните отношения на дружества, които са учредени в една държава членка, но извършват основната си дейност в друга държава членка, се уреждат от дружественото право на държавата по учредяването им. В този смисъл прилагането на член 64, параграф 2, първо изречение от GmbHG спрямо управители на дружества от друга държава членка можело да влезе в противоречие със свободата на установяване по смисъла на членове 49 ДФЕС и 54 ДФЕС.

13 При тези условия Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Предявеният пред германски съд иск, с който синдикът иска от директора на Limited по английското или уелското право, по отношение на чието имущество в Германия е открито производство по несъстоятелност по член 3, параграф 1 от Регламент № 1346/2000, да възстанови сумите, които е платил преди откриване на производството по несъстоятелност, но след настъпване на неплатежоспособността на дружеството, свързан ли е с германското право в областта на несъстоятелността по смисъла на член 4, параграф 1 от Регламент № 1346/2000?

2) Нарушава ли посоченият иск свободата на установяване по членове 49 ДФЕС и 54 ДФЕС?“.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

14 С първия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 4 от Регламент № 1346/2000 трябва да се тълкува в смисъл, че обхваща в приложното си поле иск, предявен пред германски съд срещу управител на дружество по английското или уелското право, по отношение на което е открито производство по несъстоятелност в Германия, от синдика на това дружество на основание национална разпоредба като член 64, параграф 2, първо изречение от GmbHG с искане за възстановяване на сумите, платени от този управител преди откриването на производството по несъстоятелност, но след датата, на която е констатирано настъпването на неплатежоспособността на дружеството.

15 Във връзка с това Съдът вече е приел, че член 3, параграф 1 от Регламент № 1346/2000 трябва да се тълкува в смисъл, че съдилищата на държавата членка, на чиято територия е открито производство по несъстоятелност относно имущество на дружество, са компетентни на основание на същата разпоредба да разгледат иск, предявен от синдика на дружеството срещу

управителя му, за възстановяване на суми по плащания, които са извършени, след като дружеството е изпаднало в неплатежоспособност или след като е установена неговата свръхзадълженост (решение H, C-295/13, EU:C:2014:2410, т. 26).

16 Съдът обосновава това си решение по-специално със съображението, че национална разпоредба като член 64, параграф 2, първо изречение от GmbHG, по силата на която управител на дружество в несъстоятелност трябва да възстанови сумите по плащанията, които е извършил за сметка на дружеството след изпадането му в неплатежоспособност, дерогира общи правила на гражданското и търговското право, и то именно поради несъстоятелността на дружеството. Оттук Съдът заключава, че иск, предявен на основание на тази разпоредба в рамките на производство по несъстоятелност, спада към исковете, които произтичат пряко от производството по несъстоятелност и са тясно свързан с него (вж. в този смисъл решение H, C-295/13, EU:C:2014:2410, т. 23 и 24).

17 Следователно в решение H (C-295/13, EU:C:2014:2410), независимо че отговаря на преюдициално запитване относно член 3 от Регламент № 1346/2000 и международната компетентност на национална юрисдикция да се произнесе по иск, предявен на основание на национална разпоредба като член 64, параграф 2, първо изречение от GmbHG, Съдът все пак ясно квалифицира такава разпоредба от националното право като спадаща към правото в областта на несъстоятелността. Поради това за последната разпоредба трябва да се приеме, че спада към приложимия към производството по несъстоятелност закон и последиците от него по смисъла на член 4, параграф 1 от Регламент № 1346/2000. Като такава споменатата разпоредба от националното право, една от последиците от която евентуално е задължение за управителя на дружеството да възстанови сумите по плащания, които е извършил за сметка на дружеството, след като то е станало неплатежоспособно, може съгласно член 4, параграф 1 от Регламент № 1346/2000 да се приложи от националния съд, сезиран по производството по несъстоятелност, като закон на държавата членка, на чиято територия е открито производството по несъстоятелност (наричан по-нататък „lex fori concursus“).

18 В това отношение следва също да се посочи, че член 64, параграф 2, първо изречение от GmbHG трябва да се разглежда във връзка с параграф 1 от същия член, който по същество предвижда, че когато дружеството стане неплатежоспособно или свръхзадължено, членовете на органа му на управление са длъжни незабавно и най-късно в срок от три седмици след изпадането в неплатежоспособност или свръхзадълженост да поискат откриване на производство по несъстоятелност. В този смисъл член 64, параграф 2, първо изречение от GmbHG допуска по-специално ангажиране на личната отговорност на управител на неплатежоспособно или свръхзадължено дружество, който не е поискал откриване на производство по несъстоятелност в нарушение на член 64, параграф 1 от GmbHG. Всъщност след откриването на такова производство право да извършва или да разрешава извършването на плащания за сметка на дружеството по правило има не управителят на дружеството, а неговият синдик. Следователно, ако управителят на дружество, станало неплатежоспособно, изпълни задължението си по член 64, параграф 1 от GmbHG, няма да понесе санкцията по член 64, параграф 2, първо изречение от GmbHG.

19 Член 4, параграф 2 от Регламент № 1346/2000 обаче предвижда по-специално, че lex fori concursus определя „условията на образуването“ на производството по несъстоятелност. Запазването на полезното действие на тази разпоредба налага тя да се тълкува в смисъл, че приложното ѝ поле обхваща, първо, условията, предшестващи откриването на производството по несъстоятелност, второ, правилата за определяне на лицата, които имат задължение да поискат откриването на това производство, и трето, последиците от нарушението на това задължение. Ето защо национална разпоредба като член 64, параграфи 1 и 2, първо изречение от GmbHG, която по същество санкционира неизпълнение на задължение да се поиска откриване на производство по несъстоятелност, трябва и от тази гледна точка да се счита за попадаща в приложното поле на член 4 от Регламент № 1346/2000.

20 Освен това разпоредба като член 64, параграф 2, първо изречение от GmbHG допринася за постигането на целта, присъща mutatis mutandis за всяко производство по несъстоятелност, а именно да се предотврати евентуално намаляване на масата на несъстоятелността преди откриването на производството по несъстоятелност с цел осигуряване на справедливо удовлетворяване на кредиторите. В този смисъл такава разпоредба може да бъде разглеждана най-малкото като норма относно „относителната недействителност на правните действия, които увреждат всички кредитори“, която по силата на член 4, параграф 2, буква м) от Регламент № 1346/2000 спада към lex fori concursus.

21 При тези условия на първия въпрос следва да се отговори, че член 4 от Регламент № 1346/2000 трябва да се тълкува в смисъл, че обхваща в приложното си поле иск, предявен пред германски съд срещу управител на дружество по английското или уелското право, по отношение на което е открито производство по несъстоятелност в Германия, от синдика на това дружество на основание национална разпоредба като член 64, параграф 2, първо изречение от GmbHG с искане за възстановяване на сумите, платени от този управител преди откриването на производството по несъстоятелност, но след датата, на която е констатирано настъпването на неплатежоспособността на дружеството.

По втория въпрос

22 С втория си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали членове 49 ДФЕС и 54 ДФЕС допускат прилагането на национална разпоредба като член 64, параграф 2, първо изречение от GmbHG спрямо управител на дружество по английското или уелското право, по отношение на което е открито производство по несъстоятелност в Германия.

23 В това отношение от практиката на Съда следва, че при определени условия отказът на дадена държава членка да признае юридическата правоспособност на дружество, учредено съгласно правото на друга държава членка, където е и седалището му съгласно устройствения акт, по-конкретно поради това че дружеството е преместило действителното си седалище на нейна територия, може да представлява ограничение на свободата на установяване, което по принцип е несъвместимо с членове 49 ДФЕС и 54 ДФЕС (вж. в този смисъл решение Überseering, C-208/00, EU:C:2002:632, т. 82).

24 Съдът е приел също и че щом национални правни разпоредби относно минималния капитал са несъвместими със свободата на установяване, гарантирана от Договора, то това непременно се отнася и за санкциите при неспазване на тези задължения като личната и солидарна отговорност на управителите, когато капиталът не достига предвидения от националната правна уредба минимален размер или в хода на осъществяване на дейността спадне под този размер (вж. в този смисъл решение Inspire Art, C-167/01, EU:C:2003:512, т. 141).

25 При все това обаче по отношение на национална разпоредба като член 64, параграф 2, първо изречение от GmbHG следва да се констатира, че тя не е свързана нито с отказа на държава членка да признае юридическата правоспособност на дружество, учредено съгласно правото на друга държава членка и преместило действителното си седалище на територията на първата държава членка, нито с личната отговорност на управителите в случаите, когато капиталът на дружеството не достига предвидения от националната правна уредба минимален размер.

26 Всъщност, първо, видно от акта за преюдициално запитване, юридическата правоспособност на дружеството длъжник въобще не се оспорва в главното производство. Текстът на член 64, параграф 2, първо изречение от GmbHG дори, изглежда, изключва възможността за такова оспорване, тъй като прилагането на разпоредбата предполага наличие на „дружество“.

27 Второ, личната отговорност на управителите на дружество по член 64, параграф 2, първо изречение от GmbHG не е свързана с факта, че капиталът на дружеството не достига минималния размер, предвиден от германското законодателство или от законодателството, по което дружеството е учредено, а по същество е свързана единствено с факта, че управителите на такова дружество са извършили плащания в момент, в който по силата на член 64, параграф 1 от GmbHG са били длъжни да поискат откриване на производство по несъстоятелност.

28 С оглед на изложеното следва да се приеме, че прилагането на национална разпоредба като член 64, параграф 2, първо изречение от GmbHG не засяга по какъвто и да било начин учредяването на дружество в дадена държава членка или негово последващо установяване в друга държава членка, тъй като посочената национална правна разпоредба се прилага едва след като съответното дружество е учредено и вече осъществява дейността си, и по-точно или от момента, когато трябва да бъде обявено в несъстоятелност съгласно приложимото национално право по силата на член 4 от Регламент № 1346/2000, или от момента, когато съгласно същото национално право се констатира неговата свръхзадълженост. Национална разпоредба като член 64, параграф 2, първо изречение от GmbHG следователно не може да засегне правото на установяване.

29 При тези условия на втория въпрос следва да се отговори, че членове 49 ДФЕС и 54 ДФЕС допускат прилагането на национална разпоредба като член 64, параграф 2, първо изречение от GmbHG спрямо управител на дружество по английското или уелското право, по отношение на което е открито производство по несъстоятелност в Германия.

По съдебните разноски

30 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (шести състав) реши:

1) **Член 4 от Регламент (ЕО) № 1346/2000 на Съвета от 29 май 2000 година относно производството по несъстоятелност трябва да се тълкува в смисъл, че обхваща в приложното си поле иск, предявен пред германски съд срещу управител на дружество по английското или уелското право, по отношение на което е открито производство по несъстоятелност в Германия, от синдика на това дружество на основание национална разпоредба като член 64, параграф 2, първо изречение от Закона за дружествата с ограничена отговорност с искане за възстановяване на сумите, платени от този управител преди откриването на производството по несъстоятелност, но след датата, на която е констатирано настъпването на неплатежоспособността на дружеството.**

2) **Членове 49 ДФЕС и 54 ДФЕС допускат прилагането на национална разпоредба като член 64, параграф 2, първо изречение от Закона за дружествата с ограничена отговорност спрямо управител на дружество по английското или уелското право, по отношение на което е открито производство по несъстоятелност в Германия.**

Подписи